

В наш час гостро стоїть проблема раціонального використання водних ресурсів у зв'язку з інтенсивним перетворенням природних ландшафтів. У системі каналу Северський Донець-Донбас неабияке значення має Верхнє-Кальміуське водосховище, розташоване у верхов'ях річки, воно має корисний об'єм 14,6 млн. м³, поверхність дзеркала 1,82 км². У резервних водосховищах є декілька важливих призначень: це джерело водозабезпечення у період зупинки каналів у випадку планових ремонтних робіт та при аварійних ситуаціях. Резервне водосховище також може бути використане для усунення біологічних перешкод у випадку масового розвитку водоростей у каналі.

Склад та динаміка розвитку фітопланктону водосховища в суттєвій мірі залежить від надходжень водоростей з каналу та, разом з тим, характеризується автохтонним розвитком. Спостереження складу та кількісного показника водоростей проводили з січня по вересень 1999 року. Показник фітопланктону у січні бідний, загальна чисельність не перебільшувала 50 кл/см³. Але вже у лютому у воді водосховища визначена інтенсивна вегетація зелених водоростей (види роду *Chlamydomonas* Ehr.) – 1816 кл/см³. З'явилися види *Stenakalyx*. Фітопланктон у березні характеризувався незначним розвитком водоростей – 38 кл/см³. У товщі води знайдені діатомові водорості *Stephanodiscus hantzschii* Grun. Цей вид на протязі усього квітня спричиняв "цвітіння" води водосховища. А 28 квітня зафіксована максимальна чисельність *Stephanodiscus hantzschii* – 3500 кл/см³. Вегетація цих водоростей щороку відбувається і у каналі. У наступні місяці (травень, червень) розвиток весняно-зимового складу водоростей пішов на зменшення – 6–8 кл/см³. Пізніше вони зовсім зникли з альгофлори водосховища. Їм на зміну з'явилися синьо-зелені та зелені водорості. На протязі липня чисельність цих водоростей дуже збільшилась, на початку серпня цвітіння води було максимальним – 24560 кл/см³. У цей період домінуючим видом був *Microcystis pulvereae* Lemm. – 21980 кл/см³. Одночасно з ним встановлені *Microcystis auginosa* Rulfs. (до 4820 кл/см³), *Anabaena flos-aquae* (Lyngb.) Breb (180 кл/см³), *Aphanizomenon flos-aquae* (L.) Ralfs. (132–3280 кл/см³) та інші.

Аналіз видового складу водоростей та з'ясування їх кількості надає можливість простежити динаміку розвитку альгофлори. Спостереження за зміною видового складу водоростей водосховища є необхідними і важливими для контролю якості питної води, також є важливою ланкою у гідроекологічному маніторингу.

Гаврило О.
**ОБЛІГАТНОПАРАЗИТНІ ФІТОТРОФНІ МІКРОМІЩЕТИ НА
СИНАНТРОПНИХ РОСЛИНАХ ХАРКІВСЬКОГО ЛІСОСТЕПУ**
Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України

Представники синантропної флори в даний час є найпоширенішими рослинами в Україні. Завдяки цьому все більше поширюються і гриби, які паразитують на них. У Харківському Лісостепу на синантропних рослинах

представників порядку *Uredinales* – 67; з порядку *Erysiphales* знайдено 42 види, *Peronosporales* – 32 і *Ustilinales* – 10. Для зручності ми розподілили їх за типами рослинних угруповань, де значно переважають синантропні рослини.

На полях виявлено 25 видів грибів-паразитів, причому на бур'янах паразитувало 9 з них, а на сільськогосподарських рослинах – 17, однак пероноспоральні гриби зібрані переважно на бур'янах. На злакових і деяких інших культурах дуже поширені *Blumeria graminis* та цілий ряд іржастих і сажкових грибів. На городах мікроміцети 37 видів у рівній мірі уражали і бур'яни, і овочеві культури. На фруктових деревах і ягідних кущах зібрано всього 9 представників згаданих порядків, причому звичайними є *Plasmopara viticola*, паразит винограду, *Podosphaera tridactyla* на різних плодових деревах родини *Rosaceae* та *Sphaerotheca mors-uvae* на агрусі. Інші ж види трапляються значно рідше. Переважна більшість з 13 видів грибів, виявлених на квітниках, поширена скрізь разом зі своїми живителями. Виняток складає *Erysiphe cruciferarum*, яка на *Cleome spinosa* знайдена тільки вдруге.

Найцікавіші результати отримані в ботанічних садах, де на синантропних рослинах зібрано 55 видів фітопатогенних мікроміцетів. Цьому сприяє велика різноманітність рослин, що вирощуються тут, і часто бувають ослаблені, оскільки знаходяться в нетипових для себе умовах. В парках і лісосмугах на деревах та чагарниках паразитувало всього 7 видів грибів, а от на трав'янистих рослинах їх виявлено 34. На відміну від штучних фітоценозів, де бур'яни уражаються рідше від культурних рослин, у рудеральних угрупованнях знайдено 59 видів фітопатогенних мікроміцетів, багато з яких дуже поширені по всій території регіону досліджень. Можливо, причина цього у великій частоті трапляння бур'янів, які до того ж знаходяться переважно під значним антропогенним тиском (витоптування, загазованість повітря біля доріг, зруйновані ґрунти тощо), що й дає вільний шлях для грибів-паразитів.

На всій території Харківського Лісостепу на бур'янах паразитувало в цілому 72 види облігатнопаразитичних фітотрофних мікроміцетів, а тільки для культурних рослин характерні 38 видів грибів з 93, знайдених на культурах. Отже, можна говорити про формування специфічної паразитної мікофлори на сільськогосподарських і декоративних рослинах.

Горбулін О., Костенко Д. ВИВЧЕНІСТЬ ЖОВТОЗЕЛЕНИХ ВОДОРОСТЕЙ (*XANTHOPHYTA*) ГІРСЬКОГО КРИМУ

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Жовтозелені водорості (*Xanthophyta*) є маловивченою групою для водойм Гірського Криму. Спеціального дослідження *Xanthophyta* в порівнянні з іншими групами (Виноградова, 1994; Никифоров, 1993) в регіоні до цього часу не проводилося. За літературними даними до середини ХХ ст. для водойм Гірського Криму було відомо лише 8 видів *Xanthophyta*: *Tetraedriella regularis* (Kütz.) Fott – для ставків м. Сімферополь (Троицкая, 1933); *Goniochloris mutica* (A. Br.) Fott, *G. smithii* (Bourr.) Fott, *Characiopsis naegeli* (A. Br.) Lemm. – для ставків і копанок (Христюк, 1947); *Tribonema minus* (Klebs) Hazen, *Vaucheria dichotoma* Ag., *V. geniculata* DC., *V. terrestris* Lyngb. – для річок, струмків та ін. (Leveill, 1842) і монографічного вивчення